

MCDB 150 Nüfus Artışının Küresel Sorunları

9. Ders Dökümü

12 Şubat 2009

Profesör Robert Wyman: Doğurganlık geçişlerini tartışıyorduk ve doğurganlık geçişlerinden önce doğurganlığın kontrol edildiğini fakat yine de yüksek olduğunu söylemiştik. Genel anlamda dünyanın değişik yerleri ile ilgili konuşmuştuk. Şimdi biraz Avrupa'da durumun ne olduğu üzerinde durmak istiyorum, doğurganlık tam olarak nasıl kontrol ediliyordu. Ana sebeplerden birisi, bundan daha önce bahsetmiştim ama anlatmamıştım, evliliklerin kontrolü. Yani bir bakıma evlenmesine izin verilen insan sayısı, ekonomik ve tarımsal şartları değiştirmiştir.

O dönem için her nereden veri elde edebilirsiniz bu durumu görebilirsiniz. Bildiğiniz gibi Kara Ölüm'ün ilk yılı 1347-1348'di. Çok büyük sayıda insan ölmüştü ve ölen bu insanların arazileri bir başkası tarafından alınmıştı. Bu yeni arazi sahipleri hemen evlendi. Evliliklerde çok büyük patlama oldu. Küçük bir Fransız köyünde olduğu gibi bir önceki 10 yılda 10-12 evlilik olurken, 1349'da vebanın o ilk yılı geçtikten sonra evlilikler 10-12'den 86'ya fırladı, bu çok büyük bir artışı.

Orada olan şey şuydu—Kara Ölüm'den önce Avrupa'nın nüfusu kalabalıkken çok büyük sayılarda bekarlar vardı ve bunlar evlenmek istiyordu, fakat bunların kendilerini ya da ailelerini bakacak arazisi yoktu, evlenmek, ancak yeni arazi ortaya çıkarsa mümkündü. Bu olunca da hem hemen evlendiler hem de kadınlar hemen hamile kaldılar. Bir yorumcu, "Nereye baksanız hamile kadın görürdünüz" der. Bu 1349 yılıydı. Doğurganlık oranı esnekti ve ekonomik ve demografik şartlara bağlı olarak alçalıp-yükseliyordu.

İngiltere'de 1550 ve sonrası için veriler mevcuttur, toplam üretkenlik oranı yani bir nesildeki belli bir sayıdaki kadınlar kaç tane kız çocuk doğurur? 1550'lerde bu sayı 2.8'di. Yani eğer birisi bir kız çocuğu doğurursa toplam üretkenlik oranı 1 olur. Fakat onlar 2.8 üretiyorlardı. Bir yüzyıl sonra 1650'lerde bu rakam 1.8'e düşmüştür ve 1880'lerde rakam 3'ün üstüne çıkmıştır. Böylece toplam üretkenlik oranı çok büyük dalgalanmalar gösterir, bazen 1 bazen 1'e yakın, ikiden az, yenilenme seviyesine kadar vs. ve yüksek ölüm oranları nedeniyle kendini yenileyemeyecek seviyeye düşme tehlikesi yaşanır ve bu durumda o toplum var olmaya devam edemez; bu durumda bu sayının 3 olması toplumu tehlikeden uzaklaştıracaktır.

Evlilik yaşında da aynı şeyi görebilirsiniz, doğal olarak sadece evlilik sayılarında değil ama evlilik yaşında da. 1800'lerin başlarında hatırlayın Amerikan yiyecekleri gelmişti, Avrupa nüfusu artmaktaydı, yüksek bir doğum oranı vardı ve arazi açlığı sorunu vardı, yeterince arazi yoktu bu yüzden evlilikler gittikçe ertelenmeye başlandı ve sonunda kadınlar için 23-28'i, erkekler içinse ondan da daha yüksek seviyeleri buldu. O zamanlar ortalama yaşam süresi muhtemelen 35 civarındaydı, biraz yükselmişti. Ancak diyelim ki 15 yaşında doğurgan oldunuz ve 28 yaşına kadar evlenmiyorsunuz, aradaki fark sizin üretken olduğunuz yılların büyük bir kısmıdır ve siz burada çocuk yapmıyorsunuz; bu, doğumları azaltır ve nüfusu kontrol eder.

Ancak evlilikler gerçekleşince çocuklar doğmaya başlar. Öyle görünüyor ki evliler arasında doğumların kontrol edilmesi diye bir şey söz konusu değildi. Sahip olduğumuz bütün veriler Avrupa'da 300 yıl boyunca evlilerin doğumları kontrol etmesi

söz konusu değildi. Bütün kontrol, toplumsal kontrol, kaç kişinin evlendiği ile ilgiliydi, evlenme oranı diye bir terim vardır; evlenen insanların toplam nüfusa oranı, işte doğumları kontrol etmenin tek şekli buydu. Tabii ki, hastalıklar, açlık, bitkilerden kaynaklanan hastalıklar gibi dış faktörler ve üzerinde konuştuğumuz çocuk öldürmeler yoluyla bireysel kontrol söz konusuydu. Toplumsal kontrol anlamında özellikle Kuzeybatı Avrupalılar, özellikle Kuzeybatı Avrupa modeli evlilikleri kontrol ediyordu ve bu da oldukça etkiliydi.

Bu evlilik kontrolleri otomatik olmuyordu, insanlar bir şekilde 'Ohh, Evlenemem' türünden bir şey söylemiyorlardı, onlar toplum tarafından bu kontrole zorlanıyorlardı. Arazilerin çoğu belli arazi sahiplerinin elindeydi ve erkeğe işleme için bir parça arazi veriliyordu. Bu arazinin büyüklüğü sadece 1 kişinin işleyebileceği büyüklükteydi. Sonra o kişi çocuk yapmaya başlar. Arazi sahibi bu araziyi işlemek için sadece bir erkek çocuğunun olması gerektiğini bilirdi ve baba bu toprağı sadece bir oğluna verebileceğini bilirdi. Bu yüzden eğer birden fazla oğlunuz varsa üzerinizde büyük bir baskı söz konusudur çünkü onlar sizinle kalamaz. Çin hakkında konuşurken göreceksiniz çok farklı bir model söz konusudur. Diğer erkek çocuklar evde kalamaz, bu insanlar şehirlere göçmeye zorlanmıştır, şehirler çok tehlikeli, hastalıkların kol gezdiği yerlerdir; bu yüzden göç edenler oralarda ölmektedir ve bu zamanda şehirler büyümektedir ama halen çok yüksek ölüm oranları söz konusudur. Daha önce söylediğim gibi her bir nesilde, insanların üçte birinin yerine kırsal kesimden birileri gelmeliydi.

Arazi sahibi doğal olarak bu fazla erkek çocuklarını istemiyordu, çünkü bu durumda aynı miktarda arazi ile ve aynı miktarda üretim ile besleyecek daha çok sayıda insan olacaktı. Evlenmek için o arazi sahibinin iznini almanız gerekiyordu ve eğer sizin için fazladan arazisi yoksa o durumda evlenemezsiniz. Tabii ki resmîyette izin o kişiden değil evlenmek zorunda olduğunuz yerel kiliseden alınıyordu. Fakat tahmin edin bakalım yerel kilisedeki papaz ve rahiplere kim iş veriyordu? Bu arazi sahipleri veriyordu. Ve neredeyse her yerde kilisenin yapısı gereği bunlar toplumun üst tabakasındaki zenginler ile dini otoriteden oluşan bir karışım tarafından kontrol ediliyordu. İnsanların evlenmesine ya arazi sahibi ya da kilise tarafından izin verilmiyordu. Evlenileceği zaman her tarafa bir evlilik ilanı yazısı asılırdı böylece herkes bir evliliğin olacağını bilirdi, böylece arazi sahibi fark ederdi dolayısı ile arazi sahibinin haberi olmaksızın böyle bir şey yapmak imkânsızdı.

Bir başka mekanizma evden ayrılarak gidip bir yerde hizmetçi olmaktı ki bu, o zamanlar çok standart bir şeydi. Çok erken yaşlarda evden ayrılarak hizmetçi oluyorlardı, kızlar ve erkekler her ikisi de evlerde hizmetçilik yapıyordu, Bütün bu Viktorya dönemi ve daha önceki dönem filmlerini görmüşsünüzdür, kaç tane hizmetçileri olur. Doğal olarak bunların evlenmesine asla izin verilmezdi, seks yapmasına izin verilmezdi, erkek ya da kız arkadaşları olmazdı, bunların hiç birine izin verilmezdi. Ev hizmetçilerinin çok katı kuralları vardı ve bunlar gençlerin önemli bir kısmını kapsıyordu, hatta diyelim ki İngiltere'de nüfusun önemli bir kısmını kapsıyordu.

Sonra evden ayrılarak hizmetçi olmayanlar gidip çırak oluyorlardı. Bir erkek çocuk evde kalırdı, diğerleri evden ayrılarak, gidip çırak olurlardı ve çıraklık, kabiliyet öğrenmeleri, gerekli ekipmanı alabilmek için bazı kaynaklar elde etmeleri, dükkân kiralamaları ve

kendi işlerini kurmalarını içeren çok uzun bir süreydi ya da ustalarının ölmesini bekleyerek onun iş yerini devralacaklardı.

Bütün bunların sonucu şuydu ki toplumun sizin evlenmenize izin vermesi için gerekli olan ekonomik yeterlilikleri sağlayabilmek çok uzun bir zaman alıyordu. Birçok kişi hiçbir zaman evlenemedi; bu dönem boyunca Avrupa'da evlenme oranlarının ne olduğunu az sonra size göstereceğim ve oranlar şaşırtıcı şekilde düşüktür. Kültür buna adapte olmuştur. Peki, bütün bu evlenmemiş kadın ve erkekler ne yapar? Evde kalmış kızlar vardı, müzmin bekarlar vardı, İngiliz komedilerinin ve filmlerinin çoğunda her zaman müzmin bekar karakterler vardır, hiçbir zaman evlenmeyen. Öyle görünüyor ki erkeklerin evlenmesini zorlaştıran bütün bu gelenek yüzünden özellikle İngiliz üst sınıfı arasında epeyce miktarda homoseksüellik söz konusuydu, evlenmeyince seks dürtüleri ile ilgili bir şeyler yapıyorlardı. Tabii ki bu ispatlanmış değildir, homoseksüelliğin temellerini tam olarak bilmiyoruz.

Kadınlar da erkekler gibiydi, araziden zorla uzaklaştırılıyorlardı. Eğer onlar araziyi alan erkek çocuğun karısı değilse başka bir yere gitmeleri gerekiyordu, bu yüzden şehirlere gittiler ancak orada iş yoktu özellikle de kadınlar için, bu yüzden bir anlamda gezici bir nüfus ortaya çıkmıştı. Büyük oranda fahişelik söz konusuydu, o dönemde hem kırsaldaki fazla kadınların şehirlere göç ederek hayatta kalmaya çalışması hem de yine göç eden erkeklerin bir şekilde iş bularak, ödeme gücü elde etmesinden dolayı fahişelikte çok büyük patlama oldu. Doğal olarak bu durumlarda doğan bebeklerin terk edildiğini ve ölüme bırakıldığını biliyorsunuz.

Bu şekilde evliliklerin kontrol altında tutulması ve evliliklerde nüfusu kontrol altında tutması 1800'lerin sonuna kadar hatta bütün Viktorya zamanı boyunca devam etti. Bu mekanizmalar hep beraber Kuzey Avrupa'nın doğum oranlarını kontrol altında tuttu. Özellikle İngiltere'de doğum oranları bu tedbirler olmaması durumunda olacak oranın % 50'si kadar azaldı. Hatırlayın, bir kadının kaç çocuk yapabileceğini hesaplamıştık ve bu rakamın üst sınırına yakın kadınlar her zaman vardır. Fakat İngiltere'de akla yatkın bir rakamı esas alırsak bu tedbirler doğum oranlarını yarıya indirmişti.

Peki, bunu yapan insanlar için bu ne anlama geliyordu? Sanıyorum önemli bir kısmını şu alıntıyı duymuştur. Bu bir kadının amcasına yazdığı bir mektuptur. Susmayın ve eğer bunu duymuşsanız elinizi kaldırın: "sanıyorum, sevgili Amcam, geniş bir ailenin benim için ne kadar meşakkatli olacağını göreceğinden, sayısız çocuğun annesi olmamı gerçekten isteyemezsin; erkekler, sıkça hamile olmanın biz kadınlar için ne kadar zor bir iş olduğunu asla düşünmez."

Bunu duymuş muydunuz? Hiç kimse bu mektubu duymadı mı, çok meşhur bir mektuptur. Bu, bu durumdaki bir kadındır. Evlenmiştir, herhangi bir kontrol olmaksızın peş peşe çocuk yapmaktadır ve durumdan şikâyet etmektedir 'bu benim için çok zordur ve siz erkekler bunun benim için ne kadar zor olduğunu neden düşünmezsiniz?' Bu kadın hangi toplumsal sınıfa mensuptu, fakir bir kadın mıydı, orta sınıf mıydı yoksa yüksek sınıftan mıydı? Hiçbir fikriniz yok mu? Bu kadın Kraliçe Viktorya'ydı. İşte burada dünyada açık ara en zengin kadın, her türlü yardım alabilecek durumda, parası, yiyeceği her şeyi vardı, hamileliği sürdürmek ve doğumu yapmak dışında muhtemelen çok fazla bir sorumluluğu olmayacaktı ancak onun için bile bu ağır bir sorumluluktaki. Peki, sıradan bir kadının bununla ilgili ne düşünebileceğini tasavvur edebilir misiniz? Bu arada bu mektup Kraliçe Viktorya

tarafından amcası, Belçika Kralı Leopold'e gönderilmişti, bunu daha önce duymuştunuz.

O zamanlar cinsellikle ilgili çok sorun vardı. Bunlarla ilgili bazı yazılar okuyorsunuz ve bunlardan birisi kadınların her zaman endişe ettiği çocuk doğurma yanında, eğer seks yaparlarsa hamile kalacakları endişesi taşıyorlardı ve doğal olarak hamile kalmak istemiyorlardı ve erkekler de bu konuda çok yetenekli değildi. Bir kadını nasıl memnun edeceklerini bilmedikleri gibi bunu yapmaya kalkmanın da çok uygunsuz bir davranış olacağını düşünüyorlardı. Şurada Bayan Alice Huntington'dan bir alıntı var, 1857, O, 1940'a kadar yaşamıştı, yani oldukça yeni zamanlara doğru geliyoruz ve öyle anlaşıyor ki bu alıntı onun 1912 tarihli günlüğünden alındı.

O günlüğü kimse bulamadığı için bunun ne kadar doğru olduğunu tam olarak bilmiyoruz ancak bu, ya da en azından bir kısmı muhtemelen sizin daha önce duyduğunuz bir alıntıdır: "George'un yatak odama eskiden olduğundan daha az gelmesinden dolayı mutluyum. Şimdi haftada iki kez gelir ve kapımın önünde onun ayak seslerini duyduğumda yatağıma uzanırım, gözlerimi kapatırım, bacaklarımı açarım ve İngiltere'yi düşünürüm." Alıntı bazen "Viktorya'yı düşünürüm" şeklinde söylenmektedir ancak İngiltere'yi düşünmek daha uygun görünüyor—tekrar, biz burada kaba bir kocaya sahip fakir bir kadından bahsetmiyoruz, bazı Oliver Twist filmlerinde olduğu gibi yüksek sınıftan bir kadından bahsediyoruz.

Bu nasıl değişti ve kimler bu değişimi düzenledi? İnsanlar, özellikle kadınlar durumdan memnun değillerdi. Genç erkekler doğal olarak evlenmek istiyordu ancak geç yaşlara kadar evlenemiyorlardı. Afrika'da bununla ilgili konuşmuştuk, orada başlık parası çok yüksekti, yaşlı erkekler başlık paralarını kontrolde tutuyordu, genç erkeklerin evlenmesine neredeyse bir devrim oluncaya kadar izin vermezlerdi. Bu bir yana, başlık parası ile ilgili olarak biz sıklıkla yaşlı erkeklerin genç kadınlarla evlendiği ya da onlarla seks yaptığını duyarız. Batı'da bu durum bizim şikâyetçi olduğumuz bir durumdur ancak diğer bazı kültürlerde kadın erkek arasında çok büyük yaş farkı söz konusudur.

Biz evlenmekte olan erkeği kusurlu görürüz fakat buna o toplumun gözüyle bakarsak, erkekler de yaşlı erkeklerin kontrolü altındadır, gerçekten güçlü erkeklerin, bu yüzden genç erkekler de suiistimal edilerek geç yaşa kadar evlenmelerine izin verilmez. O yaştaki kadınlar zaten çok daha yaşlı erkeklerle evlenmiş durumdadır, o nedenle onun tek seçeneği budur. Tekrar söyleyeyim bir toplumda bütün bunlar iç içe geçmiş ve bir kalıp oluşturmuştur, çok iyi bir kalıp olmayabilir, insanların sevdiği bir kalıp olmayabilir ama sıkı bir ağ söz konusudur.

Avrupa'ya geri gelirse, genç erkeklerin ve kadınların evlenmesine izin verilmeyen şanssız bir durum söz konusuydu. Bir kere evlendiğinizde cinsellikle ilgili değer yargıları o kadar sınırlandırılmıştı ki öyle görünüyor ki bu, kadınlar için hoşlanılacak bir durum değildi ve kim bilir erkekler ne yapıyordu. O dönemde Viktorya pornografyasında çokça metres, fahişe ve çokça da kırbaçlama vardı. Kendilerini cezalandırmayı seviyorlardı ki bu Viktorya dönemi edebiyatında da mazoşist cinselliğin şaşırtıcı bir şekilde üstünlüğünü gösterir. En azından bizim bakış açımızla cinsellik karmakarışık bir durumdaydı.

Bazıları bunu değiştirmeyi denediler. Doğal olarak her zaman öncüler vardı ve İngiltere’de öncülerden birisi bir adam ve bir kadındı. Charles Bradlaugh ve Annie Besant.

1877’de aile planlaması—doğum kontrolü İngiltere’de mümkün olmaya başlamıştı ve onlar şimdi bizim oldukça ılımlı diyebileceğimiz *The Fruits of Philosophy* isimli bir broşur bastırıp dağıttılar. Çok soyut ve felsefi bir şeydi. Doğal olarak onlara ne oldu? Tutuklandılar, sorguya çekildiler ve resmi iddianame onları ‘Kraliçenin insanlarını edepsiz, müstehcen, yapay ve ahlaksızlığa teşvik etmek ve onları ahlaksızlık, namussuzluk ve uçarılık durumuna getirmek’ le suçladı. Çünkü onlar, bu broşürde ‘kondom denen bir şey var, onu neden kullanmıyorsunuz’ diyorlardı.

Bir kültürde hakkında konuşamayacağınız şeyler olduğu için bu yargılama oldukça ilginçti. Eğer bir şey kültürel olarak yasaklanmışsa, evlilikte seks ile ilgili herhangi bir şey gibi, bununla ilgili konuşamazsınız. şimdi Londra’da bu büyük dava vardı, çok meşhur, bütün gazeteler ondan bahsediyor ve tahmin edin bakalım herkes ne öğrendi? Doğum kontrolü, çok büyük bir şey ve bazı düşünürler, bazı tarihçiler—bu dönemden sonra İngiltere’de doğum kontrolü olağanüstü arttı ve bu dava doğum kontrolünü popüler hale getirdi.

Bizim de birkaç yıl önce Amerika başkanıyla ilgili benzer bir durumumuz var mıydı? Bill Clinton ve oral seks, sizler bunu hatırlamayacak kadar küçük müsünüz—bu bir tabu konudur, bunu tartışmamanız gerekir ve bu tür serbest seks aktivelerine karşı çıkan sağcılar, muhafazakârlar bunu siyasi malzeme olarak çok konuştular, konuştukça fikir Amerika’daki bütün gençler duyuncaya kadar yayıldı. Ve şimdi veriler gösteriyor ki oral seks liselere hatta orta okullara kadar çoğalarak indi. Size bununla ilgili hikâyeler anlatabilirim, ama anlatmayacağım.

Dini liderler, siyasi liderler ve tıp doktorlarının doğum kontrolünün kötü bir şey olduğu yönündeki ahlaki demeçleri ile insanlar bir bakıma korkuya kapılmışlardı. İnsanlar entelektüel bir korku kampanyası içerisindeydiler ve dava açılmaktan korkuyorlardı. Doğum kontrol araçlarının çoğunu satın almak, kullanmak, hakkında yazı yazmak, yayınlamak yasaktı. Dediklerine göre fiziki anlamda bunlar zarar verirdi. Muhtemelen masturbasyonun sizi kör edeceğini duymuşsunuzdur—bilmiyorum sizlerin ebeveynleri bunu söyledi mi ama bizim zamanımızda ben duymuştum. Zihinsel yaralanma, eğer sizi kör etmezse de deli ederdı. Eğer toplum bizim yapmakta olduğumuz bir şeyi onaylamazsa o zaman iğrenç ve tiksindirici olarak kabul edilen şeyler sorun olur ve doğum kontrolü de o zamanlar tiksindirici, doğal olmayan ve sadece fahişelere uygun bir şey olarak düşünüyordu.

Tabii ki o zamanlar birçok kişi bunları kullanmaya başlıyordu ancak bununla ilgili toplumda açıkça konuşulmadığı için hiç kimse diğerlerinin ne yaptığını bilmiyordu. Bu yüzden kültürlerinin kendilerine söylediği şeylere meydan okumak için büyük bir atılım yapmak zorunda olduklarını düşündüler. Bütün bunlar bireysel ölçekte düşünölmeye başlandığında ne olur? Bununla ilgili okumalarında anlatılan çok ilginç şeyler vardır. Okumalarınız arasındaki bazı belgeler değişik öncülere yazılan mektuplardır. Margaret Sanger, İngiltere’de, Kliniğin adını kapatıyorum [Marie Stopes]. Elimizde tekrar hamile kalmamanın yolları hakkında bilgi almak için bir şekilde yalvaran bir kadının mektubu var.

Bunların çoğu herhangi bir resmi organizasyonla olmaz, kadınların kadınlarla konuşması yoluyla olur ve bazıları da daha sonra biraz daha serbest oldu. 1920'lerden ve 1930'lardan, A.B.D'deki yaşlı İtalyan ve Yahudi kadınlarla yapılmış olan güzel röportajlar var. Kadınlar teknikler hakkında bir birleri ile konuşuyorlardı, çünkü teknik önemli olaylardan birisidir. Şu vereceğim örnek Amerika'da 1920'de yeni göç etmiş bir ailenin çocuğu olarak doğmuş olan İtalyan kökenli bir Amerikalıyla yapıldı ve röportaj 1930'ların sonunda yapıldı.

O, bir bayan kuaföründe çalışıyordu ve nişanlanmıştı ve doğal olarak bütün iş arkadaşları bu olayı biliyordu. Röportajı yapan bir antropolog—sosyologdu- oraya gitti ve ona konu ile ilgili sorular sormaya başladı. Öyle görünüyor ki bu alıntı cümleden önce onlar doğum kontrolü konusunu konuşuyorlardı ve raportör sorar:"kondomu ilk nasıl öğrendin? " Nina: "müşterilerimden biri 'gerçekten hamile kalmayacağını umuyorum, ona bir yağmurluk giydir" dedi. Düşünüyorum, aynı zamanda çalışıyorum ve aklım, yağmurluğun ne anlama geldiğini almıyor. Sonra benimle çalışan Mary White şöyle dedi: "bebeğim, aklında ne var? " ve ben "Bayan Jacobs bana komik bir şey söyledi, yüzüğümün çok sevimli olduğunu" onun nişan yüzüğü "ama çocuk doğurarak bir aile başlatmayacağımı umduğunu, onun bir yağmurluk giymesi gerektiğini söyledi, fakat John'dan yatakta bir yağmurluk giymesini isteyemem."O, gülmekten katıldı. "Kocamın bir kondom takması gerektiğini söylüyordu. O nedir" dedim.

Sonra ona anlattılar ve bu konuda aydınlandı ve işte bu şekilde çok yüksek sınıfta olmayan insanlar bu şekilde modayı takip ediyorlardı ve daha önce sahip olmadıkları temel bilgileri alıyorlardı. Her zaman bu şekilde olmaz tabii, bu tür konuşmalar yapıldığında konuşmaya katılanlar bazen bu yeni davranışı benimserler bazen de onu yapmaktan istemezler.

Dedikodu—inanların yaptığı konuşmaların çoğu dedikodudur ve bunu gösteren çok iyi çalışmalar vardır. Şempanze günlerimizden biliyoruz ki bizler çok toplumsal bir türüz, statü bizim için çok önemlidir ve statü toplumsal kabul edilebilirliğe dönüşmektedir. Dedikodunun amacı aslında toplumsal kabul edilebilirliğin sınırlarının ne olduğunu öğrenme amacını taşır. Dedikodu neredeyse tamamen normal kabul edilen sınırları aşır ya bir şekilde bundan ceza almadan kurtulan ya da cezalandırılan kişiler hakkındadır, ya da şimdi sınırlar içerisinde kabul edilen bir şey hakkındadır. Benim çevremdeki dedikoduların büyük bir kısmı toplumsal olarak neyin kabul edilebilir olduğunu anlamaya yöneliktir. Ve bazen de burada gördüğümüz gibi bu tür konuşmalar sonunda kondom kullanımı kabul edilebilir olmaktadır—Bazen en azından bu zamanda bu kişi tarafından kabul edilmez.

Size vereceğim diğer alıntı nerededir? Bunlar başka iki kadın, raportör sorar: "Arkadaşlarınız kürtaşı nasıl yaparlardı?" Kürtaşı meselesi, okuma parçalarında okuduğunuz ya da okuyacağınız gibi çok çok yaygındı, tamamen yasadışıydı ama çok yaygındı. Peggy: "ne aldıklarını düşünmeye çalışıyorum, çünkü bana dediler ki ..." Çoğunun arkadaşları oraya bir şey koyarlardı ve bu onları regl yapardı. Raportör: "Bir dikiş iğnesi mi? " Peggy:"Dikiş iğnesi değil, bir çeşit sıvı, sıcak kaynar su ya da tuzlu su gibi. Bunlar onların içini mahveder. Bana "Ooo Peggy, sen bunu yapmaz mısın? " derler. O, Hayır ben bunu asla yapmam, benim kocam yapar, bu işi erkek yapar." İlginç olan şudur ki bu, çoğu durumda kadının sorumluluğunda olan bir şeydir; ancak bu spesifik durumda evlilikte her ne oluyorsa kadın, bunun erkeğin işi

olduğunu söylüyordu. Daha derinlemesine konuşmalarda sürekli kondom takmanın kocasının sorumluluğunda olduğu anlaşıldı.

Kadının söylediği gerekçe ahlakı kaygılardan dolayı değildir—fakat tıbbi bir şeydi, o zamanlar bu yasadışı olduğu için eğer bir doktora gitseniz bile o zamanlar bunu yapmak çok çok tehlikeli bir şeydi. Kadınların kendi kendine kullandıkları şeyler inanılmaz derecede tehlikeliydi, bu yüzden burada kadının bunu yapmak istememesinin sebebi bir şekilde tıbbi olarak kendi kendine zarar vermek istemiyordu. Bu aynı kadını alın, onu kürtajın yasal ve muhtemelen güvenli olduğu 50 yıl sonrasına götürün; belki de bu aynı kadının davranışı çok daha farklı olacaktır. Ama doğal olarak bunu tam bilmiyoruz.

Bu hikâyeler serisinin bize gösterdiği şey kültürde bir değişme olduğudur, önceleri her toplum nüfusu bir şekilde kontrol ediyordu ve bunun fiziki sınırlayıcıları hakkında konuşmuştuk, hastalıklar kıtlıklar, evlenememe gibi toplumsal kontrol mekanizmalarını konuştuk ancak son zamanlara kadar Avrupa’da bireysel kontrol söz konusu değildi. Bireylerin bu tür kararları bireysel olarak vermek için kültürel özgürlükleri yoktu. Evlendikten sonra üreme devam eder taa ki eşlerden birisi ölünceye ya da kadın kısır oluncaya kadar devam eder.

Şimdi bireylerin kendi başlarına karar verdikleri bir döneme geçildiğini görüyoruz; bu, karar veren mercide çok büyük değişiklik anlamına geliyordu; bir kişi kendi hayatını kontrol edebiliyordu. İşte bir yaşlı Yahudi kadın O, annesi ile ilgili konuşuyordu ve şimdi komşuların bunu kontrol ettiklerini söylüyordu, yani anne hiçbir doğum kontrolü yapmıyordu, onun arkadaşları ve akrabaları ona ılımlı bir şekilde çıkışıyorlardı. O hamile olduğunda arkadaşları ona: "Ooo Esther, başka bir göbek olmasın" böyle durumlarda arkadaşlar, akrabalar, komşular sana yeni bir kültür dayatmaya çalışırlar. Şimdi bireylerin kullandığı bazı özgürlükler vardır ancak kültür devreye girer ve üzerinize yeni bir kültürel norm yerleştirmeye çalışır.

Çok yüksek doğurganlık oranları ile bilinen Sicilya bir yerde kendi geçiş sürecini yaşar ve bu 1980’lerde çok geç ve size vereceğim konuşma bir köyde kalan son çiftçilerden bir kadının sözleridir. Dünya’nın geri kalanı gibi Sicilya’da değişmekte ve büyümektedir. Bu kadın, bir biri ardına durmadan çocuk yapan o ailelere orada komşularının ‘hayvan’ dediğini söylemiştir. Bunu Sicilyalılar, Sicilyalılara söylüyor.

Şimdi A.B.D’ye göç eden Yahudi göçmen kadından başka bir örnek, kadın Polonya’daki annesine yazmaktadır. "Burada gelenek odur ki, eğer bir kadın çocuk yapmak isterse yapar, ama istemezse de yapmaz. David’in eşi her 4 yılda bir çocuk yapacağını söylüyor. Ben ise her üç yıl gibi bir zamanda bir çocuk yapmak gerektiğini düşünüyorum ve böylece üç yıl sonra bir tane daha yapmış olacağım. Bizim orada kadınların zorluklarla ve çocuk doğurma ile çile çekmesi çok kötü bir şeydir." Bizim orada dediği yer Polonya’dır.

Burada ilginç olan bir şey teknolojinin bu kadının ilgisini çekmemesidir. Bu durumda onların Amerika’da sahip olduğu ama Polonya’da olmayan mükemmel doğum kontrol araçlarından bahsetmemektedir. Ya da bunlara dair bilgiler erişilebilirliği hakkında, teknoloji hakkında ya da bu işin ekonomisi hakkında konuşmamaktadır. Şöyle bir şey demektedir: ‘bunu ekonomik olarak yapabiliriz ya da yapamayız’ gibi bir şey dememektedir. O, bu yeni endişe verici düşünce hakkında konuşur, kendisi ne

yapacağına karar verebileceğini, başkalarının da başka kararlar verebileceğini anlatmaktadır. Bunun kültürel olarak sınırlandırıldığına dair bir şey söylememektedir, şimdi, O, özgür bir birey olarak dünyada rahatça dilediği gibi dolaşabilecekti.

Ayrıca bütün bu konuşmalarda erkeklerden nadiren bahsedilir, bu bir tür kadınların kararıdır ve sorunu kadınlar çözer, tekrar söyleyelim bu tür şeylerin çoğunda karar veren erkektir ve kadın 'ben ne dersem diyeyim benden uzak durmayacaktır' diye düşünür. Fakat doğum kontrol araçları ortaya çıkınca erkekler seks ister ve eğer kadınlar doğum kontrolü kullanıyorsa birçok sorun ortaya çıkar, fakat doğum kontrolü ortaya çıktıktan sonra kadınları yönetmek daha kolaylaşmıştır. Bunların bazılarını okuma parçalarında okumuşsunuzdur.

Şimdi geriye giderek evliliklerle ilgili, konuşmak istiyorum. Demografik devrime kadar dediğim gibi evlilik oranları birey tarafından değil, toplum tarafından kontrol ediliyordu. Şimdi evlilik oranlarına bakalım. Şurada, eğer bulabilirsem, bu Belçika'dır ve Belçika'da değişik bölgeler ve bildiğiniz gibi Belçika tamamen Katolik bir ülkedir ve birkaç dakika sonra Belçika ile ilgili konuşacağız. Geçiş döneminden önce 1970'e kadar olan tarihler şurada, çok yeni. Bu evlilik indeksidir, nüfusun ne kadarının evli olduğunu gösterir ve şuraya bakın % 40, şu yılda insanların sadece % 40'ı evlidir, yani o zamana kadar evlenenler, yani insanların yarısından çoğu evli değildir.

Eski zamanlara bakarız ve herkesin evlenmek zorunda olduğunu düşünürüz. Hayır, zaman geçtikçe doğurganlık geçişleri gerçekleştikçe, evli insanlar gittikçe daha az sayıda çocuk yaptıkça evlilik oranları çok hızlı bir şekilde yukarılara tırmanır, taa ki % 70'e, % 75'e kadar ki bu modern bir orandır. İşte şu başka bir bölge dizisi ve aynı şey, şurada Antwerp, büyük şehirler, Lüksemburg—Belçika'da bir çok bölge.

Çok ilginç bir şey, tekrar edelim, toplumların kendi doğurganlıklarını kontrol etmeleri gerektiğini aklımızda tutalım. Eğer evlilikleri kontrol ediyorsanız, eğer hiçbir doğum kontrolü mekanizmanız yoksa, insanlar evlendikleri zaman bebek patlaması olacak demektir, buum, buuum, buum, bu yüzden evlilik sayılarını kontrol etmek zorundasınız, burada uç bir kontrol söz konusu, insanların % 40'ı evlenmektedir.

Çin'de—Çin'le ilgili olarak daha sonra konuşacağız—Çin'de evlenme oranlarının ne olduğunu biliyor musunuz? Amerikalılar ve bir anlamda Çinliler Tek Çocuk Politikasından şikayetçidirler, erkek fazlalığı vardır, evlenmek için yeterince kız yoktur ve bu, inanılmaz toplumsal karışıklıklara sebep olacaktır. Biliyorsunuz, ne kadar kız eksikliği vardır? En fazla olduğu zaman % 15–18 gibi, burada insanların % 60'ı evlenmemektedir. Çin'in durumu yukarıdadır. Eğer bütün kızlar evlenirse bu erkeklerin ancak % 85'i evlenebilir demektir. Eğer Çin'i Avrupa ile kıyaslarsanız, bu kadın erkek oranından dolayı gerçekçi bir şey olmaz.

Bu bir Avrupa haritasıdır, bütün Avrupa, Rusya dahil, bu 1870 Avrupa'sıdır, Bu harita Princeton projesinden alındı ve şu gördüğünüz küçük şeylerin her biri Avrupa'dan bir bölgedir ve bu bölgelerin her biri ile ilgili veriler topladılar, var olan her şeyler ilgili veriler, ve işte şu evlilik oranlarıdır. Şuraya bakın, kırmızı % 30'dan azdır ve tek tük bölgeler var, İskoçya—Sanıyorum Bulgaristan değil, Bulgaristan şu tarafta, haritadan göremiyorum güneyde bir bölge (Avusturya'da bir bölge).

Şurada kırmızıya bakın, nüfusun % 40'ı evlidir ve daha hafif bazı şeyler ve % 40-50 oranını bulursunuz. Aynı şey Orta Avrupa için de geçerli, Almanya, Avusturya, İsviçre, İskandinavya, Finlandiya. Hepsi şurada bunların hepsi % 50 ve daha aşağıdadır, insanların % 50'sinden azı evlenmektedir. 1870,--İspanya'da biraz daha yukarı daha makul bir seviyeye gelirsiniz ve nüfusun % 80'inin evlendiği yerleri bulabilmek için Hazar Denizine, Hazar denizi kıyılarına gitmeniz gerekir. Bu bizim daha aklımıza yatan bir rakamdır, şimdi değil tabii çünkü evlilik oranları gittikçe düşmektedir ama bizim toplumumuzda büyürken bir şekilde herkesin evlendiği düşüncesi ile yetişiriz ama bu doğru değildir. Oldukça farklı bir yapıda olan Doğu Avrupa'da daha yüksek evlilik oranları görülür.

Şimdi şuna bakın, 1870 yılı doğurganlık geçişinden sonra ve bakın ne olur, herkes mavi tonlara gelmiştir. Bütün Avrupa'da evlilikler patlamıştır, geri kalan şudur; şunlar bir bakıma tersini yapmıştır fakat Batı Avrupa'yla ilgili çok çok iyi verilerimiz vardır ve gördüğünüz gibi orada hiçbir pembe renk kalmamıştır.

Şimdi tahmin edin bakalım kimin evlilik oranı en düşüktür? İrlanda. O zaman İrlanda ile ilgili özel bir şey mi vardı? Onlar Katolik'tirler ve doğum kontrolü yoktu, bu yüzden evlenmelerine izin verilmiyordu. Onların evlenme oranları % 30-40 ve bu İrlanda'nın karakteristik toplumsal özelliğidir. Orada erkeler annelerine çok yakındır ve ya çok geç evlenirler ya da hiç evlenmezler, Diğer taraftan birçok kültürel ortaklıkları sahip ve Protestan olan komşu İngiltere'de oran % 70-75 civarındadır. İşte bu evliliğin yaygınlaşması çok şaşırtıcı şeylerden biridir; dünyanın başka yerlerinde başka durumlar söz konusudur—eski zamanlarda nüfusu kontrol etme ihtiyacından dolayı insanların evlenmesine izin verilmiyordu çünkü eğer evlenirlerse, doğum kontrolü uygulamalarına müsaade edilmiyordu.

Bu eşitliği çevirip, bireysel kararlara izin verirseniz o zaman doğum kontrolü gerekliliği ortadan kalkar, aileler doğal olarak yapacaklarından daha az sayıda çocuk ister böylece ailelerin doğurganlığı azalır. Evliliklerin toplumsal olarak kontrol edilmesine ihtiyaç kalmamıştır ve bu yüzden evlilik oranları çok yükselir. Doğal olarak evlilikle beraber –buna demokratikleşme etkisi diyorum, evlilikler demokratikleşti ve doğal olarak seks demokratikleşti.

Bundan önce evlenemeyen bütün bu insanlar ya seks yapmıyordu ya da homoseksüel seks yapıyorlardı, fahişelere gidiyorlardı—yani ne kadar seks yapıldığını araştırmacılar bilemiyor ama bir tür seks yapıyorlardı ve bu (evlilik seksinin olmaması) toplumun onlardan talebiydi. Normal evliliklerdeki sekse de izin verilmiyordu çünkü çok az kişinin evlenmesine müsaade ediliyordu, yani evliliklerin demokratikleşmesi seksin demokratikleşmesini de beraberinde getirdi.

Bu oluşumların bazı detaylarına bakalım şimdi. Bu resimlerim var, bilgisayarların şu büyük haritaları okuması biraz zaman alıyor.

Bu resimde o zamanlardaki doğum kontrol araçlarından bazıları. Bunların bazıları—dünyada bunlara sahip çeşitli müzeler vardır, birisi taştır, taşı kanalı kapatarak meniye absorbe etmesi için ve bunun gibi küçük bir çantaya pamuk gibi bir şey koyarsınız, bunu vajinaya yerleştirirsiniz ve bütün bunlar insanlara yardımcı oluyordu. Şuradaki, onun ne olduğunu tam bilmiyorum ama yine bir bloke etme aparatı ve bunlar sadece

bitkilerden değil, metalden de yapılıyordu. Rahim fitili denen farklı şeyler vardır, porselen gibi şeylerden yapılan bir başlık rahim boynuna yerleştirilir.

Şunlar çok çeşitli kondomlar, oldukça modern zamanlardan olanlar da var, fakat eski olanları, bu onların eskiden yapılış şeklidir, eski olanlar şuna benzer ve orijinal kondomlar nasıl yapılıyordu? Kondom teknolojisi başka bir şeyden ödünç alınmıştır. Çokça satın alınan bir madde—sucuk, aynen öyle. Önceleri plastik vardı, sucuk kalıpları neden yapılıyordu? İşkembelerden, havyan işkembeleri, onlar çok ince yapılıyordu çünkü onlar absorbe etmeyi az engellerler, çok ince, bu yüzden onlar deri olarak isimlendiriliyordu, bunlardan hangisinin hangisi olduğunu bilmiyorum ama onları deriden yapmak çok zor bir teknoloji gerektiriyordu.

Şurada daha modern zamanlarda kullanılanlar var, rahim içi doğum kontrol araçlarının değişik şekilleri, dünyada mümkün olan her şey denendi, daha modern olanlar da dâhil. Farklı zamanlarda insanlar neredeyse her şeyin doğum kontrol aracı olarak kullanılabilmesine inanmıştır. Şu ipe bağlı bir kemiktir, yine bu da rahime yerleştirilir ve bunun neden işe yarayacağına dair teorinin ne olduğunu Allah bilir. Belki de erkeğin yeterince içeri girmesini falan engellemiştir, kim bilir. İp, bir modern rahim içi aracı gibidir ve ip dışarı kadar uzanır, onu çekebilirsiniz. Son zamanlara kadar modern rahim içi araçlarla ilgili bir sorun ve burada da aynısı söz konusu, bir ipiniz var ve ip ne yapar? Bu bakterilerin içeriye yüzmesi için bir rota oluşturur ve oldukça tehlikelidir.

Müsaade ederseniz biraz bunu başlangıcına gideceğim. Bireyler hakkında konuştuk, bunun bireylere yaptığı değişik etkiler ve kültürel konuları konuştuk. Şu göstereceğim grafik sizin okumalarınız arasında yoktur. Burada bir grafik var, yine Avrupa, Avrupa'nın farklı ülkeleri ve evliler arasında doğurganlık nedir, 1.0, Hutterite seviyesi ki insanların erişebildiği maksimum seviyedir.

Bundan ne anlarsınız? Bir çeşit karmakarışık değil mi? Ama bir şeyler görebilirsiniz, Fransa'nın 1860'da düşük olduğunu görüyorsunuz, Fransa'nın geçişini tamamladığını biliyoruz, başka da bir şey göremezsiniz. Okuduğunuz verilerden birisi, eğer bu grafiklerin aynısını alırsanız ve tarihini eskiye götürürsünüz, geleneksel doğurganlığın olduğu dönemlere, yani sekiz çocuk düzeyine ve her bir ülkede bu biraz değişir 8 ile 10 arası ve sonra bir noktada düşmeye başlar ve % 10 düştüğü aşama kritik bir aşamadır. Princeton projesini yapanlar bunu söylüyordu, şu % 90'a ulaştıktan sonraki yıllardır. Yani bu zamandan sonra bu ülkelerin tamamında doğurganlık düşmüştür. Bu eğriler ülkelerin geçişten önceki seviyeden % 10 düştükleri zamanı göstermek için bir araya getirilmiştir.

İşte o zaman bu daha anlamlı olur. Şurada nasıl deli gibi düştüğüne bakın, taa ki yeni bir platoya, yani sabit bir alana gelinceye kadar, eski platonun yarısı kadar, belki yarıdan biraz daha az. Burada geçmesi gereken zaman, şurası sıfır noktası ve bütün bu 50 yılda olur, ama eğer belli bir yeri ele alırsanız 50 yıldan çok daha kısa bir sürede bu gerçekleşir. Princeton projesini yapanlar birkaç şey söylediler. Birisi, bunu bilmek zordur ama değişik gruplar doğurganlıklarını düşürmeye başladılar ve bununla ilgili değişik teorilerden bahsedeceğiz, fakat başkaları onların söyledikleri ile dehşete düşse de, doğurganlığı düşürenler zenginlerdi, toplumun dışındaki kişilerdi. Yani yüksek sınıf, doğurganlığın düşmesi önce yüksek sınıfta görüldü, şehirli nüfus

arasında, Yahudiler arasında, yani toplumsal değişimleri başlatanlar her zaman bir şekilde hâkim toplumsal sınıf dışındaki birileridir.

Kondomların tartışılmasını meşrulaştıran olay neydi? Amerika'da ben sizin yaşıңызdayken, kondomdan söz edilmezdi, televizyonda konuşulmazdı, haberlerde ondan asla bahsedilmezdi ve Amerika'da kondomlardan yaygınca bahsedilmesine sebep olan olay neydi? Sen biliyorsun, AIDS salgını ve AIDS hastalığı nerede başladı? Homoseksüellerde, yani bir marjinal grup bir şey başlattı. Kıyafetlerle ilgili moda çoğunlukla nereden gelir? Genellikle en fakir çocuklardan, ben gettoya gidip, çocukların ne giydiğine bakıyorum ve 6 yıl sonra sizler tam da onların giydiği şeyleri giyeceksiniz, değişik kesimleri gösteren uzun şalvarvari pantolonlar.

Buradaki düşünce şudur ki yukarıda bir şey olur, bununla ilgili çok tartışmalar vardır, sonra bu toplumsal olarak kabul edilir bir hale gelir ve bir kere % 10 seviyesine ulaştığında oradan aşağıya düşer, bir taş gibi aşağıya düşer. Bu dönemde, şurada yukarıda her türlü ekonomik seviye vardır, yani farklı ekonomik grupların farklı doğurganlıkları vardır, farklı eğitim grupları, şehirli ve kırsal arasındaki fark, endüstriyel ya da tarımsal bunlar arasında her türlü farklılıkları bulursunuz, fakat bir kere doğurganlık bu şekilde başlarsa sonra herkes bunu yapar. Projeyi yapanların söylediğine göre bu farklılıklar zamanla ortadan kalkar ve nasıl ki bir çiftçi kendi doğurganlığını kontrol eder aynı şekilde burjuva grubundan birisi de kontrol eder.

Eğer ekonomik durumun ne kadar hızlı değiştiğini düşünmeye çalışırsanız, ya da eğitim seviyesinin en kadar hızla yükseldiğini düşünürseniz, ve sonra farklı değişkenlere bakarsınız ve hiç birinin bu kadar hızla değişmediğini görürsünüz, bebek ölümleri, ölçebildiğiniz her şey, hiçbir şey bu hızda gitmez. Bu kadar hızla ne değişir? Geçici heves, moda. Eğer Avrupa'ya bakarsanız 10 yılın başlangıç tarihini görebilirsiniz ve okumalarınız arasında bu vardır. İşte % 10 düşüşün görüldüğü o 10 yıl şurasıdır ve bunlar hangi bölgelerdir? Şurası tamamen Fransa. Sonra uzun bir erteleme söz konusu, şaşılacak kadar uzun bir ara ve sonra buuuum, Avrupa'nın geri kalanı da bunu yapar—bunun çoğu 1870 ile 1930 arasında yapılmıştı ve neredeyse tamamlanmıştı.

Bu bütün Avrupa yayıldı ve yine size bunu harita üzerinde göstermiştim, bu ekonomik ve eğitim seviyesi olarak Rusya ve Doğu Avrupa gibi az gelişmiş yeleri de içerir, buralarda da doğurganlık düşmüştür; şu, Avrupa'nın tamamıdır hiçbir ülke dışarıda bırakılmamıştır. Yine söyleyelim, buraya ekonomik ya eğitim gibi diğer değişkenleri koymak işi zorlaştırır. Bunun yerine okuma paketinizde okuduğunuz hikâyeler vardır, hatırlayın Princeton projesinde her bir lisansüstü öğrenci ya da doktora sonrası çalışan, bir ülke almıştı. Birisinin İngiltere'yi yapması gerekiyordu, ve orayı yaptı, işte o kişi gelecek hafta, gelecek Perşembe günü bu sınıfta misafir konuşmacımız olacak. O, bu konu hakkında konuşmayacak çünkü o zamana kadar bu konu hakkında yeterince şey öğreneceksiniz.

O projede İspanya'ya atanan birisi vardı, William Leisure adında birisi, sanırım onunla ilgili az bir okuma parçası var. O bütün verileri topladı, 1830'dan beri İspanyanın her bil bölgesi için bütün İspanya arşivlerindeki verileri topladı, ve her ne kayıt varsa onlara baktı. Bunların hepsini bir araya topladı ancak bunlardan anlamlı bir şeyler çıkaramadı. Adam deli olmak üzereydi ve doğurganlık oranlarının bir haritasını yaptı,

bir çeşit size gösterdiğim haritalardan birisi gibi, İspanya'da farklı bölgelerden farklı zamanlarda haritalar.

Bu haritayı herkes gösterdi ve sonunda bir gün kampusta dolaşıyordu ve daha önce bir yerde tanıştığı bir İspanyol Edebiyatı profesörü gördü ve yakasına yapışıp, haritayı gösterdi ve 'bundan hiçbir şey anlamıyorum' diyerek profesöre bunun ne olduğunu sordu. Profesör dedi ki 'Bu İspanya'nın dil bölgeleri haritasıdır' Bildiğiniz gibi İspanya'da çeşitli krallıklar vardı, bunlar Müslümanlar tarafından kontrol ediliyorlardı, sonra Kuzey Hıristiyanları onları İspanya'dan attı, ancak Castille, Navarra, Aragon gibi bütün kültürel şeyler vardır. Halen Basklar kendilerini oldukça farklı görür, yani İspanya'nın bu güne kadar devam eden önemli bölgesel sorunları vardır.

Leisure sonunda farkında olmadan eski Orta Çağ İspanya'sının dil bölgeleri haritasını çıkarmıştı ve bu bölgeler halen varlığını sürdürmekteydi. Onun, bu durum için bulunduğu açıklama aynı zamanda oldukça da açık olan bir şey aynı dili konuşabilen insanlar, aynı lehçeyi konuşanlar, aynı költürdendi ve birbirleri ile konuşuyorlardı ve dil bölgesini doğurganlık uygulamalarında tek düze yapan şey toplumsal ve kültürel yayılmaydı. Bu sınırlar kültürel ve dil bölgelerini oluşturuyorlardı ve bir yerdeki uygulama sınırı aşp diğer tarafa geçmiyordu.

Bunun daha sayısallaştırılmış bir örneği Belçika'dır ve işte Belçika şurada. Belçika'da insanlar iki dil konuşurlar: Fransızca ve Flemiş ve Flemiş neredeyse Hollandaca ile aynıdır ve Hollandaca da neredeyse Almanca ile aynıdır. Yani büyük bir ayrışma söz konusu, bu ayrışma Germanik/Roman dil ayrışmasıdır. Bu çok büyük bir dil ayrışım bölgesidir ve Belçika'da, işte Belçika'nın çeşitli bölgeleri, şunlar güneydekilerdir—şurada Fransa'ya yakın olanlar, şunların tamamı Fransızca konuşur ve Hollanda şurada yukarıda, Almanya'da şurada, şunlar da Flemişçe konuşan bölgelerdir.

Bunların doğurganlıklarına baktığımızda, görünen şey—Daha önce belki 100 kere söylediğimiz gibi Fransa doğurganlık geçişlerine başlar ve doğurganlık şurada düşer, oldukça uzun bir zaman alır ancak sonra Belçika'nın Fransızca konuşulan kısımlarına gider ve Fransız uygulamasına paralel hale gelir. Ve şurada dil sınırı var, ve sınırın her iki tarafını karşılaştırdığınızda sınırın kuzeyinde hiçbir şey değişmez ve size gösterdiğim gibi bu sınırın geçilmesi için 60 yılın geçmesi gerekmiştir. Bu dil engelini aşılması 60 yılı almıştır.

O projede Belçika'yı çalışan kişi, Lesthaeghe, Belçikalı'ydı. O, buna dil sınırlarının sebep olabileceğini söyledi. Dil dışında kuzeyle güneyin farkı nedir? Bu çalışmayı yaparken bu açıklamayı yapmamışlardı, işin başında, bu çalışmaya başladıklarında bu kültürel farklılıkları anlamamışlardı ve sosyo-ekonomik değişkenlere bakıyorlardı. Bu sınır bölgesindeki köyleri ele aldı, sınır boyunca bir birinden 5 kilometreden daha yakın olan köyleri aldı ve bunları eşleştirdi, topraklar bir bakıma aynıydı, tarımsal üretim aynıydı ve sınırın iki tarafında bakabildiği bütün sosyo-ekonomik özellikler aynıydı, birisi hariç: doğurganlık

Yani kuzeydeki bölge, güneydekine göre çok daha fazla çocuk yapıyordu, Belçika'da doğudan batıya bu şekilde eşleştirilen kasabalarda, bu çizginin iki tarafındaki eşleştirilen kasabalarda Fransızca konuşulan bölgeler, Flemişçe konuşulan bölgelerden ayrılıyordu ve bu, bütün sosyo-ekonomik özellikleri bertaraf ediyordu, O, bunu neyin yaptığını söylüyordu? Sosyo-ekonomik sebepler durumu açıklamayınca, kültürel sebepleri düşünmeye başladılar ve o zamanlar Avrupa'da demokrasi oldukça gençti, fakat çoğunluğun oy hakkı vardı. Demokrasiyi kimin kontrol edeceğine dair birçok tartışma vardı, demokrasinin iyi bir şey olup-olmadığı, oy kullanma hakkı, oy kullanma hakkının genişletilmesi, halen kralları falan vardı fakat bunların gücü parlamentolar tarafından azaltıldı ve Avrupa'da şimdilerde de olduğu gibi iki grup siyasi parti vardı.

Bunlardan birisi Katolik partiydi, muhafazakâr parti olarak isimlendiriliyordu—diğeri ise sosyalist ya da komünist partiydi ve herkes onların nasıl isimlendirildiğini bilir mi? Sosyal Demokratlar ve partilerin kullandığı diğer isimler de vardı Hıristiyan Demokratlar, halen bu ismi kullanırlar ve Sosyal Demokratlar. Almanya'da olduğu gibi başbakanlığı kendi aralarında değiştirerek yapıyorlardı. Bu yapı o zaman oluşturulmuştu ve laikleşmenin yani iyi bir işareti olarak kabul edildi, eski değer yargılarına inananlar, eski moda şeyler dindardı ve bunlar genellikle Hıristiyan demokratlara oy verirlerdi.

Belli bir değişim yaşamış olan ve şimdi sosyalist teoriye, işçi dayanışmasına, sendikalara inanan insanlar da Demokratik Sosyalist Parti'ye oy verirdi. Lesthaeghe 'okey, şimdi her bir bölgeye yeniden bakalım, şunlar bölgelerden daha küçük gruplandırmadır, bakalım bunlar oylarını hangi partiye vermiştir.' İşte Katolik partisi ve şu da Katolik olmayanların oranıdır ve sonra bunları onların doğurganlığının ne kadar düştüğü ile karşılaştırdı, doğurganlıktan kasıt, evlilerin doğurganlığıdır.

Sonuç gösterdi ki, Katolik olmayanlar arasında doğurganlık daha fazla düşmüştü. Bu bir anlamda geriye dönüş oldu, oldukça güzel bir bölümlenme. Tam bölümlenme şudur ve karşılaştırılan yerleşmeler şu çizgiye çok yakındır, bu çizginin ne olduğunu görmek zor değildir. Açık bir sonuç şuydu: Katolik partiye oy verenler yani kültürün eski modundaki insanlar doğurganlıklarını çok fazla düşürmediler. sosyalistlere oy verenler, yani sol kanat, liberaller, adına her ne dersiniz deyin, doğurganlıklarını % 60–80 düşürmüşlerdi. Doğurganlıkta çok büyük bir düşüş, peki, bu tür veriler gelmeye devam eder.

Sonuç olarak Princeton projesinde doğumların azalmasını standart sosyo-ekonomik değişkenlerle ilişkilendiremediler. Şimdi sosyo-ekonomik terimi, sanıyorum bu çok kötü bir terimdir, Sosyo-ekonomik olmayan bir şey var mıdır? Her zaman gidip insanlara bunun tanımını sorarım ve sanırım bunun anlamı sayısallaştırabileceğiniz her şeydir ve eğitim gibi bazı ilginç değişkenler alırsınız ve üçüncü dünya ülkelerine geldiğimizde durumu anlamada bunun çok feci bir değişken olduğunu görürsünüz.

Eğitim sizin daha iyi bir işe girmenizi sağlar, özellikle de kadınların, bu yüzden insanlar eğitim aldıklarında bu bir ekonomik değişkendir çünkü daha iyi bir işe girmenizi sağlar, daha fazla maaş alırsınız, bu durumda evde oturmaktansa gidip çalışmaya ve çocuk sahibi olmaya değer. Fakat eğitim aynı zamanda sizin için

dünyaya bir pencere açar ve sizi yeni düşüncelere açık hale getirir; böylece eşinize kayınvalidenize geriye konuşabilme kabiliyeti sağlar vs. Yani bu değişkenlerin birçoğunda bunun bir ekonomik değişken mi yoksa toplumsal değişken mi olduğuna karar veremezsiniz. Ancak maalesef bütün bunlar için sosyo-ekonomik değişkenler adı kullanılmaktadır. Fakat sanıyorum o zamanlar sorunu anlamada henüz erken bir aşamadaydılar ve bu değişkenlerle ne yapacaklarını çok iyi bilemiyorlardı.

Ayrıca bir başka sorun, her ne zaman bu tür şeyler çalışsanız sosyal bilimlerde bu sorunlar olur, veriyi elde etmek çok zordur. Avrupa siyasi olarak verinin toplandığı bölgelere ayrıldığı için, bölge düzeyinde verilere sahiptiler, köy seviyesinde veriler yoktu. Tek bir aileye ait veri gibi bir şey yoktu. Toplam bir sonuca varmaya çalıştığınızda onların yaptığı gibi oldukça başarılı da olsa, Avrupa'da bütün bölgeler için bunu yapmak inanılmazdı. O zamanlar sosyal bilimlerde genelleme düşük seviyedeydi ve her bir bölgede çok farklı durumlardaki çok çeşitli insan grupları vardı ve bu genellemelerle belki de bazı önemli şeyleri kaçıırıyordunuz; yani genelleme bir sorundur. Bu zamandan beri birçok sosyal bilimci konuya geri dönerek bu konu üzerinde epeyce tartışmıştır ve 'hayır, doğurganlığın düşmesinin ekonomik nedenleri vardır' demektedirler ve bunları ileride bir başka dersimizde konuşacağız.

Bir özet yapmak istiyorum—demografik geçişler ve onun teorisi üzerinde uzun zaman konuştuk çok şey okuduk, her yıl öğrenciler 'ohh, dersin o kısmından nefret ettim' derler. Fakat bu bir bakıma modern zamanlar için dersin en önemli konusudur, çünkü okuduğunuz diğer bütün şeyler, şimdi gelişmekte olan ülkelerde olan şeylerin her türlü anlaşılması bunun üzerine kuruludur, ya bununla hem fikir olur ya da tersi görüş belirtir ya da aynı metodolojiyi kullanır ya da bilinçli olarak farklı bir metodoloji denerler. Bu alanın temeli budur ve onun için sizler bunu bilmelisiniz.

Bir diğer sonuç, bu çok büyük bir değişimdir, bana göre, inanlık tarihi boyunca gerçekleşmiş en büyük devrimdir. Bu dönem boyunca neler olduğuna bir bakın. Yaşam süresi, insanlar 3 kat daha fazla yaşamaktadır, düşünün 20 yaşındasınız, kaçınız 20 yaşındadır? Okey, eğer bu geçiş dönemini yaşamıyorduk yarınız ölmüş olacaktı, bu sınıfın yarısı ölmüş olacaktı. Bakın, o bundan dolayı mutlu oluyor.

Yaşayan insanların sayısı, hayatta tutabildiğimiz insanların sayısı şimdi 10 kat daha fazladır ve her gün bu sayı büyümektedir fakat geçen sefer baktığımda o zamanki nüfusun 10 katı falandı. İnsanların sayısını sınırlandırmaya çalışan doğum kontrol araçlarının yaygınlaşmasına rağmen dünyadaki insanların sayısı inanılmaz şekilde arttı, hem sayı olarak hem de her birinin yaşam süresi olarak.

Bir diğer sonuç varlık, kişi başına düşen varlık, endüstri devrimi Malthus'un tarif ettiği sorunları yaşamasından dolayı en azından doğurganlığın geçişlerine kadar insanların varlıklarını bireysel olarak arttırmadı. Bu, üretimi arttıran endüstri devriminin ve bu artan üretimden yararlanmaya çalışan insan sayısını sınırlandırmayı amaçlayan doğurganlığın kontrolünün kombinasyonu ile gerçekleşir.

Evliliklerde çok büyük demokratikleşme olduğunu gördük. Bir toplum düşünün ki insanların % 30-70'i hiç evlenmemiş, evlikle ilgili çok konuşuruz ve bir kurum olarak evliliğin nasıl yok olmakta olduğundan bahsederiz. Bunun çok çok ötesindeyiz. Çin bunun çok ötesindedir; düşünün ki sizin çok azınız evlenmeyle ilgili planlar yapabileceksiniz çünkü toplum sizin evlenmenize izin vermez ve seks için de aynısı

söz konusudur, seks de demokratikleşmiştir. Doğurganlığınız artık kendi kontrolünüze geçmektedir, bu ne kadar büyük bir değişikliktir ki şimdi verebileceğiniz büyük kararlardan birisi budur. Çok çocuk mu istiyorum, birkaç mı istiyorum, her neyse, bunları ne zaman istiyorum? Bütün bunlar bireysel kontrol altına alındı.

Evliliklerde çiftler sürekli olarak çocuk yapma baskısı altındaydı, yani kadın her zaman ya hamileydi ya da bebeğini emziriyordu. Daha sonra üçüncü dünya ülkelerinden size kadının neredeyse hiçbir zaman boş olmadığını gösteren istatistikler göstereceğim, onlar ya hamiledir ya da emziriyordur; taa ölünceye kadar. Erkek dışarıya gidip, çalışıp ailenin geçimini sağlamak zorundaydı. Zor ekonomik şartlar altında gittikçe artan sayıda çocuğa bakmak zorundaydılar. Böylece erkek ve kadın bu zorunluluklardan kurtulmuş oldu, önceden seçenekleri yoktu, bu büyük aileleri desteklemek ve bakmak zorundaydılar.

Bu süre zarfında değişen çok fazla şey vardı. Eğer içinizden dönem ödevi yapmayı düşünenler varsa bu dönemle ilgili hiç araştırılmayan sayısız konular vardır. Örneğin, çocukların terk edilmesinden çokça konuştuk, çocuk öldürmelerinden. Bunun ne zaman ortadan kalktığını düşünüyorsunuz? Şu zamanda bir yerde, 1800'leri okursunuz ve bu çokça yapılan bir şeydi, sonra yok olur. O dönemle ilgili bunun çok fazla olduğu zamanlarla ilgili çok yazı vardır ancak bunun neden ortadan kalktığı ile ilgili çok fazla bir şey yoktur. Bu nedendir? Cevabı bilmiyorum, bunun cevabının henüz bulunduğunu sanmıyorum; araştırın, bu, çok güzel bir dönem ödevi olur.

Evliliğin romantik algısından ne haber? Evlilikler bu şekilde değişince evlilik bir ekonomik olay, çocuk yapma olayı olmaktan çıktı, karınızın özellikle artık çiftlikte çalışmasına ihtiyaç yoktur. Şimdi sahip olduğumuz romantik algı ve aşk ile bütün bu demografik geçiş arasındaki bağ nedir? Modern kültürü nasıl düşünürseniz düşünün onun kökeninde bu vardır. Neye inanırsanız inanın, hayatınızı nasıl yaşarsanız yaşayın bu sizin sürekli olarak dikkate alacağınız bir şeydir. Bunun ne kadarı, daha önce konuştuğumuz gibi doğurganlığı bir toplumun kararı olarak değil de bireysel bir karar olarak ilk kez kontrol etmeye çalışan öncü kişiler yüzünden olmuştur?

Okey, bugün için herhangi bir okuma yoktur çünkü ders, okumaları da içerdi, gelecek hafta salı günü konuşacağız ve perşembe günü bir misafir konuşmacımız olacak. Program, sizin elinizde olandan biraz farklı olacak.